

sonlóan él, fejlődik, változásoknak van alávetve, kinőhet bizonyos egyoldalúságokat. Hogy a Világ mennyiben nyújthat reményt egy tisztuló fejlődésre, azt illetőleg pillanatnyilag **nem** kívánok jóslatokba bocsátkozni. Már most is meg kell azonban mondanunk: ez a folyóirat, mai tartalmával nem képviseli maradéktalanul a korszerű haladást. Barta Lajos friss, érdekes és olvasásra érdemes folyóiratot adott Szlovenszónak. Az a harcosan haladó társadalmi és kulturszemle azonban, amelyre a csehszlovákiai magyar haladó értelmiségnek olyan mulhatatlan szüksége van, még ma is megteremtésre várakozik. (KK)

GAZDASÁG ÉS POLITIKA

A VILÁGPOLITIKA ÚJ KÖRVEONALAI

A német nemzetiszocializmus uralomrajutása után a világpolitika üteme meggyorsult. A német neóimperializmus világhódító terve, amelynek programmatikus kifejezése Hitler könyvében (Mein Kampf) fellelhető, Európászerte visszahatásokat váltott ki a nagy és kis nemzetek részéről. Bár Hitler külpolitikai megszólalásai szüntelenül a békefogadkozás jegyében történek, a Harmadik Birodalom tényleges magatartása nem hagy kétséget a hitlerizmus szándékai felől. Egyébként Hitler önmaga leplezi le a békefogadkozások komolytalanságát említett könyvében, amelyben a békefrazéológia taktikai szükségességét hangoztatja a valószínűs törekvések elleplezésére. Hitler nyilván *nem* remélte, hogy valaha uralomra fog jutni s a könyvében másnak szánt csapdába önmaga esik bele. Tul a szavak ámitó játékán a Harmadik Birodalom cselekedetei egyértelműek. Németország hódításra készül. A „szabad kéz” politikáját szolgálta a Népszövetségből való kivonulás, majd az általános védkötelezettség proklamálása. A német fegyverkezés támadó célzatú. Erre vall nemcsak a Hitler-Rosenbergi imperialista célkitűzés ideológiája, hanem a német külpolitika reális magatartása a keleti-paktum kezdeményezésével szemben. Ha Németország tényleg védelmi célokat követne, — amint azt *megettévesztően* hangoztatják, — úgy a keleti-paktum ötletét igenlenie kellett volna. Ez a paktumjavaslat a kölcsönös segélynyújtás alapján a legtökéletesebb biztonságot nyújtotta volna a német birodalomnak. A paktum meghiusítása tényleg leálcázta a német külpolitika valószínűs törekvéseit. A német fenyegetés a kis és nagy nemzetek felé állandó nyugtalanságok forrása. A német fegyverkezés Európa-szerte; elindította a fegyverkezés iramát, amelyben; nincsen megállás. De a hitlerizmus hódító tervét szükségképpen mozgósították a békemegóvó erőket is. Ennek első jelentkezése az 1935. V. 2.-án létrejött orosz-francia egyezmény volt, amelyt követett az Orosz-csehszlovák szövetség. *Laval* ingadozó, taktikázó magatartása az *egyezmény* ratifikálása körül, valamint a kétoldalú angol-német tengerészeti egyezmény egyre vérmesebb reményekkel táplálta a Harmadik Birodalom urait. Egyre sürgetőbben hangozott fel a Nyugat-Európai kultúra megvédésének új német küldetése a Kelettel szemben s az oroszellenes blokk megszervezésének gondolata német tolmácsolásban látható kifejezést kapott. A nürnbergi pártkongresszus „jüdisch-asiatischer Schmutz”-ról beszél s egyenesen keresztshadjáratra szólítja fel a nyugati hatalmakat. Az olasz-abesszin háború, amely manifesztálja a fasizmus belső ellenmondásait, s Mussolini önsza-

vával rávilágít a rendszer tehetetlenségére: „Valljuk be, hogy 13 év alatt nem sikerült megoldanunk problémáinkat”, — közvetve a német imperializmusnak is ösztönzést és lökést jelentett Genf erőtlen magatartása Itáliával szemben, majd a Hoare-Laval-féle békemegoldás a támadó fél javára felszítja a német reményeket, hiszen a békebontó megjutalmazása megfelel a Hitler-formulázta elveknek, amit a kollektív biztonság elvével szembeállított, t. i. a „lokalizált háború” s a „jogos támadás” házi használatra megfogalmazott tételének. Hoare-t elsöpri a pacifista angol közvélemény elemi felháborodása — a Peace Ballot tizenegy millió szavazatot mozgósított Angliában a béke érdekében — s. Lavalnak is távoznia kell a Népfront erőinek nyomása alatt. Hoare helyébe Eden keiül a kollektív biztonság s a népszövetségi politika következetes képviselője, Laval kormányát leváltja Sarraut tulnyomóan a baloldalra támaszkodó kabinetje. Kétségtelen, hogy nem csupán személyi változásról van szó, hanem a politikai irányvonalak eltolódásáról, amelyeknek körvonalai már is kezdenek kibontakozni. A londoni és párizsi diplomáciai tanácskozások főként három problémakört érintettek s vitték a megoldás felé.

Az első s talán legfontosabb: Ausztria kérdése. Olaszország afrikai háborús vállalkozása kétes értékűvé tette a Brenner-hágó védelmét Ennek valamennyi fél tudatában van, s a legjobban Ausztria. Az osztrák probléma, mely a bécsi puccs megghiusulása óta (1934. VII. 25.) a szelektív nyugalom állapotában volt, ismét hullámvásba került. A „megoldások” ismét kísérteni kezdtek. Az Anschluss fokozott veszélyével szemben ismét előtérbe szökkent a Habsburg-restauráció gondolata. A Kisantant ismét vétót emelt s a nyugati hatalmak diplomáciája lefegyverezte a monarchista eszme tolmácsolóját, Starhemberg herceget. Az Anschluss, valamint a Habsburg-restauráció tervével szemben a Kisantant egy harmadik pozitív megoldással kísérletezik: Ausztria bekapcsolását a dunai államok kiépítendő kollektív biztonsági rendszerébe, amelyeknek a nyugati hatalmak kezesei volnának. Ennek az elgondolásnak szolgált az osztrák kancellár, Schuschnig prágai utazása s Hodzsa csehszlovák miniszterelnök párizsi tárgyalásai. Hodzsa koncepciója Közép-Európa kollektív biztonságának megszervezésére s a Kisantant és a római paktum aláíró államainak (Itália, Ausztria és Magyarország) összefogására irányul s félreérthetetlenül elhárító védelmi jellege van az Ausztriát és Csehországot egyformán fenyegető német törekvésekkel szemben. A dunai kisállamok veszélyeztetett függetlensége készíti ezeket az összeműködésre, amelynek első állomása a csehszlovák-osztrák kereskedelmi szerződés megkötése volna s legvégső kifejlésében egy, a Népszövetség keretében létrejött kölcsönös segélynyújtási regionális egyezmény. Ettől még messze vagyunk. Számolnunk kell Magyarország ellenállásával — amely ma hitleri vizeken evez, — de nem kevésbé bizonytalan Olaszország magatartása, amely ugyan tüntetően hangoztatja, hogy őrt áll továbbra is a Brennernél, de ugyanakkor a restauráció, sőt a német nemzeti szocializmussal való kooperáció kétes vállalkozásával is kacérkodik. Anynyi bizonyos, hogy a kis dunai nemzetek s nemcsak a közvetlenül veszélyeztetett Csehszlovákia, hanem a német politikai érdekkörbe beterelni kívánt Románia is radikálisan ponton tesz a német barátság felé tájékozódó velleitások után. Románia egész évi kőolaj készletét francia társulatok vásárolják fel — amely üzletet német érdekeltségek iparkodtak megkötni —, Károly király és Titulescu nyilatkozatai a nyugati „hatalmakhoz, kiválóan a Franciaországhoz való rendíthetetlen hűségéről egyértelműen dokumentálják a román külpolitika kijegecesedő irányvo-

nalát. Ennek a határozott orientálódásnak betetőzése volna a tervezett orosz-román katonai egyezmény a csehszlovák-orosz szerződés minájjára.

A békeblok erői kétségtelenül kifejlőben vannak szervezettségük felé. Ennek döntő jele az orosz-angol közeledés, amit az utolsó évek legnagyobb jelentőségű külpolitikai eseményének tekinthetünk. Moszkvától Londonig szövődnek a béke-alakulat száalai, amelyeket eddig az angol kormányzat német barát politikája egyre összebogozott. Anglia — a jelek arra vallanak — a válaszuton áll, mi több a béke kollektív megszervezésének művébe tevékenyen bekapcsolódik. Az angol világimpériumot nem egy, hanem három mohó imperializmus fenyegeti. Abessziniában Itália kísérel meg a fennhatóság megszerzését s a távoliakban az Indiába vezető tengeri utak uralását, a Taval-Keleten Japán csillapíthatatlan étvágya nemcsak Északkína meghódítására s a Mongol népköztársaság leigázására tör, hanem messze kinyújtja csápjait Indóchina felé. Nyugaton Németország a demilitarizált Rajna-sáv megszállásának tervével nyugtalanít. A rajnai kérdés elsőrendű jelentőségűvé növekedett. A Harmadik Birodalom a demilitarizált Rajna-sávon szeretné kiépíteni védelmi rendszerét, hogy ilyenképpen nyugaton tehermentesülve minden erőkészletével kelet ellen fordulhasson. Ámde a nyugati hatalmak magatartása nem hagy kétséget a német megszállás esetére. Eden kijelentette az alsóházban, hogy ebben az esetben Anglia teljesíti a locarnói egyezményből eredő kötelezettségét — Franciaország javára — s hasonlóan Flandin a kamara külügyi bizottságában a versaillesi szerződés megszegésének minősítette a Rajna-sáv esetleges megszállását, amelyre Franciaország haladéktalan megtorlással felelne. A nyugati hatalmak egységes állásfoglalása lehűthette a német imperialisták kalandos kedvét, ámde eredeti célkitűzésüktől aligha téríthette el. Németország egyébként azal érvel, hogy az orosz-francia kölcsönös segélynyújtási paktum megsértette a locarnói egyezményt s feljogosítja Németországot a Rajna-sáv önkényes megszállására. Ezzel szemben Flandin joggal utalt arra, hogy a kérdéses paktum a Népszövetségi alapokmány szellemében valósult meg, s annak megkötése Anglia és Olaszország egyetértésével jött létre. Most, hogy a paktum ratifikálása küszöbön áll a német külpolitika a locarnói szerződés francia részről való megszegésével operál s ezzel a manőverrel próbálja meg igazolni jogellenes tervét. Jellemző, hogy a francia jobboldal sajtója ugyancsak azzal érve, hogy a ratifikálás alapot szolgáltató Németországnak a demilitarizált Rajna-sáv megszállására. Ezzel csak újból német barátságát és orosz-ellenes politikáját demonstrálja. Ismételjük: rendkívüli jelentőségűnek ítéelhetjük a nyugati hatalmak egységes magatartását, amely Németországot annál érzékenyebben érinti, mert a Harmadik Birodalom külpolitikai koncepcióját — ahogy az Hitler könyvében kifejezésre jut — az angol barátságra építette. A német felfegyverkezés messzemenő támogatása angol részről, majd a később megkötött kétoldalú angol-német tengeri egyezmény nem kevésbé szította ezeket a reményeket. Ma a német külpolitikának rá kell fanyalodnia arra a kijózanító felismerésre, hogy éppen a német expanzió kiváltotta félelem közelítette Angliát nemcsak Franciaországhoz, hanem Oroszországhoz is. Az angol politika új vágányokra kezd áttolódni. Az angol világimpérium életérdeke a béke megóvása. Minden háború csak veszélyeztetheti uralmi rendszerét. Anglia közvéleménye egyre világosabban ismeri fel, hogy a béke veszélyeztetői a különböző fasizmusok még pedig Róma, Berlin és Tokió. Viszont Oroszország a béke oszthatatlanságának s a kollektív biztonság kiépítésének következetes és eltökélt előharcosa. Új világpolitikai irány körvonalai vannak kialakulóban. A né-

met fenyegetés közvetlen veszélye egymás mellé sorakoztatja az egyébként imperialista érdekelletéekkel megosztott nemzeteket a közös veszély elhárításának érdekében. A Duna-medence államai láthatóan egy defenzív blokk létrehozását kovácsolják, amely nyugat felől Anglia és Franciaország, kelet felől viszont Oroszország békemegóvó erőire alapozódnék. Ez a hatalmas, átfogó békefalánx kényszerű tehetetlenségre fegyelmelné a német imperializmus faltörő kosát. Az egyre teljesebben elszigetelődő és elszigetelt Harmadik Birodalom, amely a német-angol összeműködés biztató kezdete után hatalmi érdekkörének kiterjesztését kísérelte meg a Balkánon, — elég a Jugoszlávia és Románia, valamint Bulgária megnyerésére irányuló törekvésekre emlékeztetni — s hasonlóan az angol-német barátság, sőt a francia-német közeledés egyértelműen oroszellenes célzatú megteremtésén fáradozott, ebben a törekvésében kudarcot vallott. A német éhség minden békés s a béke megőrzéséhez szükségét valló nemzet elnyelésével fenyeget. Németország most újra hangoztatja, hogy ismét a bekerítő politika áldozatául esik, a valóságban azonban önmagát rekesztette ki az európai békeblokkból, amidőn elutasította a keleti paktumot s a kollektív biztonság helyett a „lokalizált” háború félreérthetetlenül imperialista jelszavát fogalmazta meg. A német rendszer dialektikája az ellenmondásokkal teljes helyzetből óhatatlanul a háború felé sodorja Európát. A Harmadik Birodalom életének negyedik évében a rendszer egyik képviselője, Göbbels kijelenti, hogy tartósan nem élhetünk így tovább s a németységnek új élet-térre van szüksége. Világos beszéd.

Kezdetben volt az ígélet. „Adjatok nekünk négy évet — mondta Hitler — s likvidálni fogjuk a munkanélküliséget.” Tény, hogy kétmillió munkást állítottak be a termelésbe, de a kifizetett összmunkabér összege nem haladja meg az 1932-ben kifizetett munkabérek összegét: s a termelt értéktöbblet a német tőkészek treszorjaiba vándorolt. Krupp, Siemens és társainak évről-évre gyarapodó haszna egyértelműen, bizonyít. Ezzel szemben a német munkás nominális, de azon túl reális bére is igen érzékenyen csökkent, kivált az elsőrangú élelmicikkek fokozódó drágulása folytán. A rendszer tényleg kétmillió emberrel többet foglalkoztat, főként hadiiparának mérhetetlen arányú felfokozása árán. De ez az improduktív befektetés viszont felemésztí a Birodalom deviza készleteit s egyre redukálja a nyersanyagok behozatalát. Németország nem kap külföldi hitelt s a legutóbbi német belső kölcsön, amely kilátástalansága folytán kényszerkölcsönre fajult, nem zárult a kívánt eredménnyel. A belső problémák súlyosodnak. Kenyeret a Harmadik Birodalom nem képes adni, — főként több kenyeret — s a cirkuszra kezd ráunni a közönség. Új és új sztimulánsokról kell gondoskodni! Előbb volt s egyre variál az antiszemitizmus, aztán jött a német nemzeti önérték koffein-injekciója, az általános védkötelezettség proklamálása. Ez sem segít. A dialektikus fejlődés kérlelhetetlenül felszínre veti az ellenmondásokat. Mit használt Németországnak a felfegyverkezés? Belsőleg felemésztí produktív erőit, külsőleg zárt egységbe tömöríti a fenyegetett államokat. Minden új német repülőgépre, tankra, stb. az ellenfél sokszorosán felél. Hol itt a megállási? Próbáljon Németország a fegyverkezésben megállni, a következő: a tömeges munkanélküliség. Próbálja azt tovább hajszolni, az eredmény: az egyre kimélvülőbb belső gazdasági válság s kifelé Németország teljes elszigetelődése. Hol itt a, kiut? Hitler, Rosenberg és társat feleltek. „Németországnak szüksége van új élet-térre.” Mussolini példája követésre talál. Ahogy a Duce az egyetlen megoldást, a hódításban véli megtalálni, úgy Németország a hódító hadjárat csábos reményeivel sti-

mulálja elégedetlen tömegeit. A régi recept variál: a belső tehetetlenség palástolására s a növekvő elégedetlenség levezetésére erőszakos kísérlet az önmaga kovácsolta gyűrű áttörésére. De a zsákuccából nincsen "kiút. Németország a történések immanens logikájával rohan vesztébe. Hogy a háborút mikor robbantja ki, erre dátumszerűen nem lehet felelni. De a belső ellenmondásokkal telített rendszer utolsó menekvése a háború lesz a belső erjedések levezetésére. Pillanatnyilag a béke legsebezhetőbb pontja a Távolkelet, pontosabban a Mandzsu-Mongol határ, ahol Japán keveri a kártyákat. Az egyre ismétlődő határzavargások Japán-Mandzsu-k-i részről bármely pillanatban háborús konflagrációhoz vezethetnek. Nyilván erre a lapra helyezi Németország is tétjét, s a japán-német katonai szövetség konkrét tartalma oroszellenes célkitűzésében merül ki. Kérdés azonban, hogy Japán a legújabb külpolitikai fejlemények hatása alatt — Anglia és Oroszország közeledése, valamint az U. S. A. semleges magatartása — kockáztatja-e a háború minden eshetőségét. Ebben a vonatkozásban az angol-orosz álláspont összhangzása a béke oszthatatlansága és a kollektív biztonság kérdésében jótékonyan érezteti kihatását a Távolkeleten is, akár csak Európában s gátat vethet a kelet és nyugat felől acsarkodó imperializmusoknak.

Neufeld Béla

AZ ARANYVALUTÁK LEÉRTÉKELÉSÉNEK KÉRDÉSE

Három ország maradt hű az aranyvalutához: Franciaország, Hollandia és Svájc. A két utóbbi még békebeli valutáját őrzi, míg Franciaország a háború utáni idők zűrzavarában megingott valutáját 1926-ban újra stabilizálta aranyalapon. Ebben a három országban hosszabb ideje heves, szenvedélyes vita folyik: a közvélemény jelentékeny része a valuta leértékelését kívánja. *Devalváció* — ez az a bűvös jelszó, amelytől egyesek a gazdasági helyzet javulását s a munkanélküliség csökkenését, mások egyenesen a válság megszűnését remélik. Csoda-e, ha a pártgyűlések és parlamenti ülések ép' annyi szenvedéllyel s keserűséggel tárgyalják, mint bármely politikai vagy világnézeti kérdést. A probléma bonyolult, minden tényező ok és okozat, s az érvek és ellenérvek dzsungeljében tájékozódni nem könnyű. Mielőtt a szembenálló érveket ismertetnők, pár szóval vizsgáljuk meg az elméleti alapokat.

A cserekereskedelem bevonulása a történelembe megteremtette egyszermind a különböző természetű árucikkek közös cserealapját. Ez az alap a fém pénz, amely közös nevezőre hozza a különböző cikkek áruértékét s mint gazdasági mérőeszköz és csereérték lehetővé teszi a kereskedelmet, egyelőre egy országon belül, amelynek a maga sajátos pénzrendszere kiépült. A nemzetközi kereskedelem kifejlődése azonban az egyes nemzeti pénznemek számára szintén közös bázist kívánt, amelyre háború előtt, és háború után a válság beköszöntéséig, az egyes pénznemek vonatkoztak. Így pl. a svájci törvényhozás által meghatározott aranytartalom: 1 kg. szinarany egyenlő 3444,4/9 frankkal. Viszont pl. az idevonatkozó (és 1931 őszéig érvényes) angol törvények megszabták, hogy 1 fontsterling 7,322 gramm szinaranyat tartalmazzon. E két adatból kiszámítható, hogy 1 fontsterling ugyanannyi szinaranyat tartalmaz, mint 25.22 sv. frank. Ezt a számot aranyparitásnak nevezik, és értelme az, hogy normális időkben kb. ennyit adtak svájci frankban egy angol fontért. (Valóságban a kereslet és kínálathoz képest az árfolyam kisebb hullámzásokat mutatott.) Forgalmomban azonban nem aranypénzek, hanem azokat képviselő bankjegyek vannak és voltak, amelyeknek szövege tartalmazta a kibocsátó jegybank abbéli kötelezettségét, hogy a bankjegyet a felmutató kíván-